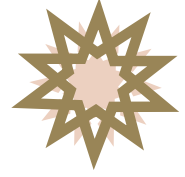

Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Yıldız Social Sciences Institute Journal
Web sayfası bilgisi: <https://ysbed.yildiz.edu.tr>
DOI: 10.14744/ysbed.2025.00012

Derleme / Review

Anlamlandırmanın fikri gelişimi ve tarihsel arka plan: K. Weick'in değerlendirmeleri doğrultusunda anlamlandırma sürecine genel bir bakış

Intellectual development and historical background of sensemaking: A general view of the sensemaking process according to K. Weick's evaluations

Ezgi ERASLAN^{ID}, Nihat ERDOĞMUŞ^{ID}

Yıldız Teknik Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Yönetimi Bölümü, İstanbul, Türkiye

Yıldız Technical University, Faculty of Business Administration, Department of Business Management, Istanbul, Türkiye

MAKALE BİLGİSİ

Makale Hakkında

Geliş tarihi: 13 Şubat 2025

Revizyon tarihi: 17 Kasım 2025

Kabul tarihi: 23 Aralık 2025

Anahtar kelimeler:

K. Weick, anlamlandırma süreci, örgüt sosyolojisi, örgüt teorisi, örgütsel davranış.

ARTICLE INFO

Article history

Received: 13 February 2025

Revised: 17 November 2025

Accepted: 23 December 2025

Keywords:

K. Weick, sensemaking process, organizational sociology, organizational theory, organizational behavior.

ÖZ

Anlamlandırma sürecini interdisipliner bir yaklaşımla ele alan K. Weick, örgüt teorisi yazınında oldukça özgün bir konuma sahiptir. Buna karşın, Türkçe yazında, Weick'in teorik ve kavramsal çerçevesi son derece sınırlı bir ilgiyle karşı karşıyadır. Weick'in perspektifini konu edinen çalışmalar, sıklıkla, stratejik yönetim süreçlerini tartışmaya açmaktadır. Bununla birlikte Weick'in özgün kavrayışı, teorik ve uygulamaya dönük pek çok imkân sunmaktadır. Bu düzlemde Weick'in değerlendirmelerine bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşmak örgüt teorisi yazını için önem arz etmektedir. Bu çalışma, Weick'in değerlendirmeleri doğrultusunda, anlamlandırma sürecini odağa almaktadır. Çalışma, temelde, iki özgün katkıyı hedeflemektedir: Bunlardan ilki, anlamlandırma sürecini interdisipliner bir perspektifle ele almak; ikincisi ise, Weick'in anlamlandırma perspektifini besleyen düşünce dünyasına ve tarihsel arka plana ışık tutmaktır. Çalışmada ilk olarak, Weick'in yaklaşımı genel hatlarıyla tanıtılmakta ve tarihsel arka plana yer verilmektedir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ise, Weick'in anlamlandırma perspektifini besleyen düşünceler ele alınmaktadır. Buradan hareketle bir bütün olarak anlamlandırma sürecinin bileşenleri, öznesi ve günlük yaşamla ilişkisi tartışılmaktadır.

Atıf için yazım şekli: Eraslan E, Erdoğan N. Anlamlandırmanın fikri gelişimi ve tarihsel arka plan: K. Weick'in değerlendirmeleri doğrultusunda anlamlandırma sürecine genel bir bakış. Yıldız Sos Bil Ens Der 2025;9:2:125–133.

ABSTRACT

K. Weick, who approaches the process of sensemaking with an interdisciplinary perspective, holds a unique position in the organizational theory literature. However, in the Turkish literature, Weick's theoretical and conceptual framework has received very limited attention. Studies focusing on Weick's perspective often open up discussions on the strategic management process. However, Weick's unique understanding offers many theoretical and practical

*Sorumlu yazar / Corresponding author

*E-mail address: ezgi.eraslan@std.yildiz.edu.tr

Published by Yıldız Technical University, İstanbul, Türkiye

This is an open access article under the CC BY-NC license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

opportunities. In this context, approaching Weick's evaluations with a holistic perspective is of significant importance for the organizational theory literature. This study focuses on the sensemaking process in line with Weick's evaluations. The study essentially aims to make two original contributions: The first is to address the sensemaking process from an interdisciplinary perspective; the second is to shed light on the intellectual world and the historical background that informs Weick's perspective on sensemaking. The study begins by introducing Weick's approach in broad terms and provides its historical context. In the subsequent sections of the study, the ideas that inform Weick's perspective on sensemaking are examined. From this perspective, the components of the sensemaking process as a whole, its subject, and its relationship to daily life are examined.

Cite this article as: Eraslan E, Erdoğan N. Intellectual development and historical background of sensemaking: A general view of the sensemaking process according to K. Weick's evaluations. Yıldız Sos Bil Ens Der 2025;9:2:125–133.

GİRİŞ

XVIII. ve XX. yüzyılda sosyolojik düşünceye yön veren iki temel itkidenden söz etmek mümkündür: genel sistem yaklaşımları ve yorumsamacı yaklaşımlar. Çalışmaları genel sistem yaklaşımlarına referansla anılan A. Comte (1857-1798), E. Durkheim (1858-1917) ve T. Parsons (1902-1979) gibi isimlerin makro ölçekli çözümlemelerinde yapısal damar son derece kuvvetli olup; özne, özü itibarıyla, kurumsal yeniden üretimin bir parçası olarak ele alınmaktadır. Söz konusu düşünürlerin çözümlemelerinde yer eden asli unsur, biricikliğin keşfi ya da yorumlama maksadından ziyade, sistemsel işleyişe dönük evrensel ilkeleri belirleme gayretidir (Gardiner, 2016; Swingewood, 1998). Genel sistem yaklaşımında yer ettiği şekliyle bahsi geçen ilkeler tek bir sisteme ait olmayıp tüm sistemlere uygulanabilecek türden esaslar içermektedir. Bu açıdan sistem yaklaşımları, özü itibarıyla, pozitivist gelenekte köklenmektedir. Öte yandan, XIX. yy sonları itibarıyla, makrososyolojik düzeydeki çözümlemelere yönelen eleştiriler dikkat çekmekte; sosyal bilimlerin salt makro düzeydeki toplumsal yasaların keşfine hasredilemeyeceği fikri taraftar toplamaktadır. W. Dilthey (1833- 1911), M. Weber (1864-1920) ve G. H. Mead (1863-1931) gibi isimler, bireylerin yorumlama kapasitelerine ve yapısal unsurları kullanış biçimlerine işaret etmektedir. Savaş sonrası dönemde yaşanan bu “yorumsamacı dönemeç” sosyal bilimler ve düşünce dünyası açısından oldukça önemli kazanımlara sahiptir. Nitekim bahsi geçen dönemeç; etnometodoloji, fenomenoloji, dramaturjik yaklaşım ve sembolik etkileşimcilik gibi mikrososyolojik çeşitliliğe alan açmaktadır (Gardiner, 2016; Giddens, 2000; Swingewood, 1998).

Esas itibarıyla sosyal bilimlerin çatısı altında yaşanan söz konusu farklılaşmaların iz düşümlerine örgüt yazını özelinde de denk düşmek mümkündür. Rasyonellik kabulünde köklenen ve evrensel ilkeleri belirleme gayreti taşıyan Klasik yönetim yaklaşımı, Büyük Buhran (1929) sonrası, yerini Neo-Klasik (Davranışsal) yaklaşıma bırakmaktadır. Klasik yaklaşımın ardılı olarak ortaya çıkan Neo- Klasik (Davranışsal) yaklaşım, kendisinden önceki geleneğin tamamlayıcısı niteliğindedir. Neo-Klasik yaklaşıma yönelen

önemli katkılardan biri de Hawthorne çalışmalarıdır. Söz konusu çalışmalarda elde edilen bulgular neticesinde örgütler, sosyal bir sistem olarak tanımlanmakta; bahsi geçen sosyal sistemlerin merkezine ise insan ve davranışları yerleştirilmektedir. Bununla birlikte bilhassa kaydetmek gerekir ki kapalı sistem yaklaşımları, 1960'lı yıllara kadar, sıklıkla başvurulan okumalar arasında yer almaya devam etmektedir (Scott, 2004). Örgüt çalışmalarının ayrı bir disiplin olarak gelişmeye başladığı bu yıllarda “*The Social Psychology of Organizing*” (1969) adlı eseriyle dikkat çeken Karl Weick, örgütlerin etkileme ve etkilenme kapasitesine işaret etmekte; açık ve sosyal sistem tasavvurunu benimsemektedir. Esas itibarıyla Weick'in alanyazındaki özgün konumu; ekolojik çevre, belirsizlik, etkileşim ve anlamlandırma kavramlarına atfettiği önemde saklıdır. Çalışmalarında vaka analizlerinden yararlanan Weick, anlamlandırma kavramıyla informal süreçleri incelemekte; faili yapının belirleniminden kurtarmaktadır. Weick, örgütü bir kurallar manzumesi olarak okumak yerine, fail, eyleme yetisi ve sosyal süreçlere dikkat çekmektedir. Anlam ve eylem ikiliğinde eyleme öncelikli bir konum atfeden Weick, faillerin eyleme geçtikten sonra anlamlandırma sürecini geriye dönük olarak yürüttüklerine not düşmektedir. Glynn ve Watkiss'in (2020) de belirttiği üzere Weick'in anlam ve eylem özelinde yürüttüğü tartışmalar, kariyerinin farklı evrelerinde farklı tonaliteler sergiliyor olsa da söz konusu ikili -anlam ve eylem- örgütlenme teorisinin asli unsurları arasında yer almaktadır. Öte yandan Weick, anlamın öznel niteliğine vurgu yapmakta, alanyazındaki yerleşik nesnellik kaygısını terk etmektedir. Anlamlandırma sürecini interdisipliner bir yaklaşımla ele alan Weick; psikoloji, sosyoloji ve sosyal psikoloji disiplinlerinden yararlanmaktadır. Weick'in örgütlenme teorisine ilişkin çözümlemelerde bulunan Czarniawska (2006), söz konusu düşünürün örgüt teorisine ilham veren isimler arasında Floyd. H. Allport (1890-1979), Erving Goffman (1922-1982) ve W. James (1842-1910) gibi isimlerden bahsetmektedir. Sandberg ve Tsoukas (2015) ise, fenomenolojik sosyolojinin kurucu figürlerinden A. Schütz ve sosyal psikolojinin önemli temsilcilerinden G. H. Mead'e işaret etmektedir. Dönemin fikir tarihine ilişkin detaylar

sunan Czarniawska'ya göre Weick, buyurgan ve güçlü sosyal yapılar karşısında yer alan pasif bireyler tahayyülünü terk etmekte; günlük yaşama içkin sosyal süreçlere odaklanmaktadır (Czarniawska, 2006). Nihayetinde Weick'in örgütlenme teorisi kapsamında yürüttüğü tartışmalar; anlamlandırma süreci, eylem ve günlük yaşama içkin konuları örgüt yazınına dahil etmekte; yöntemsel farklılıklara alan açmaktadır.

Gelinen noktada ifade etmek gerekir ki bu çalışma, örgüt yazınının önemli isimlerinden K. Weick'in anlamlandırma perspektifini odağa almakta, anlamlandırma sürecini bir bütün olarak ele almayı hedeflemektedir. Weick'in teorik ve kavramsal tartışmaları, Türkçe yazında, sınırlı bir ilgiyle karşı karşıyadır (Aksoy, 2014; Doğan, 2010; Gözde, 2019; Pınarbaşı, 2017). Aksoy (2014), Weick'in örgütlenme teorisini tartışmaya açmakta; Doğan (2010), proje takımlarında anlamlandırma süreçlerini incelemektedir. Gözde (2019), üst düzey yöneticiler ve stratejik anlamlandırma süreçlerini konu edinmekte; Pınarbaşı (2017) ise, kariyerin anlamlandırılmasıyla ilgilenmektedir. Yazındaki sınırlı ilgiye koşut olarak gelişen bu çalışmanın özgün noktaları ise, anlamlandırma sürecini interdisipliner bir yaklaşım çerçevesinde ele almak ve anlamlandırma perspektifini besleyen tarihsel arka plana/düşünce dünyasına yer vermektir. Çalışmada ilk olarak, anlamlandırma süreci ve bileşenleri ele alınmaktadır. Bu bölümde anlamlandırma perspektifi tartışılmakta olup anlamlandırma yazınındaki çeşitliliğe yer verilmektedir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ise anlamlandırmanın öznesi ve günlük yaşamla ilişkisi incelenmektedir. Bu doğrultuda çalışma yazındaki yeni tartışmalar için bir altlık sunmayı gaye edinmektedir.

Anlamlandırma Süreci ve Bileşenleri

Yirminci yüzyılın başlarından itibaren anlamlandırma kavramının iz düşümlerine tanıklık etmek mümkünse de kavramın özgün ve kapsamlı kullanımı 1960'lı yıllara denk düşmektedir. Garfinkel (1967), Polanyi (1967) ve Weick (1969) gibi isimlerin çalışmalarında dikkat çeken anlamlandırma kavramı, bilhassa 1980'lerden itibaren örgüt yazınında pek çok araştırmaya konu olmuştur (Maitlis ve Christianson, 2014). Bu düzlemde evvela kaydetmek gerekir ki "*Sensemaking in Organizations*" (1995) adlı kanonik eseriyle anlamlandırma yazınına önemli katkılar sunan Weick, anlamlandırma sürecinin neliği ve nasıllığı özelinde özgün tartışmalar yürütmüştür. Weick'a göre, anlam kayıplarıyla birlikte -ekolojik çevrede yaşanan değişimlere koşut olarak- bireyler yeni bir oluşum/yaratım sürecine girmektedir; bu sürece dair elzem unsurları seçmekte ve süreç içinde oluşturdukları kimi anlamları tutmaktadırlar. Söz konusu süreç, anlamlandırmanın yapı taşlarını oluşturmakla birlikte sonraki anlam döngülerine rehberlik etmektedir (Aksoy, 2014; Weick, 2005).

Weick (1995), örgütlenme teorisinin omurgasını oluşturan anlamlandırma sürecini yedi temel bileşene referansla ele almaktadır: sosyal, geriye dönük, kimlik inşasına yaslanan, ipuçlarına dayalı, çevresel değişime duyarlı, süregiden/

devamlı ve rasyonellikten ziyade makuliyeti önceleyen bir süreç. Ekseriyetle beklenmedik yahut yeni oluşumlara koşut olarak vuku bulan anlamlandırma süreci, çevreden gelen ipuçlarına son derece duyarlıdır. Sözgelimi Weick (1993), Mann Gulch vakasına ilişkin analizlerinde, çevresel değişimlerin takibinde yaşanan yetersizliklere ve grup liderinden gelen komutların üyelere dikkate alınmamasına işaret etmiştir. Başlangıçta görevli itfaiyeciler tarafından söndürülmesi kolay/alışlagelmiş bir yangın olarak değerlendirilen Mann Gulch yangını, çevresel faktörlerin etkisiyle hızla geniş bir alana yayılmış ve kayıplarla sonuçlanmıştır. Bu bahiste bilhassa not düşmek gerekir ki yangını söndürmekle görevli olan grup üyelerinin etkileşimi son derece sınırlıdır. Bir diğer ifadeyle yangına müdahale eden grup üyeleri, küçük gruplarda sıklıkla rastlanılan aşinalık, güven ve ortak kimlik duygusuna yeterince sahip değildir. Nitekim bu durum yangına müdahale eden grubun krizle mücadele becerisini direkt olarak etkilemiştir. Grup lideri, yangına müdahale esnasında yaşanan krizin boyutunu gözeterek, üyelere taşımakta oldukları ekipmanları bırakmaları yönünde uyarılarda bulunmuştur. Ancak sınırlı etkileşime sahip grup üyeleri, grup liderinden gelen uyarıları dikkate almamış ve talimatlara uymamıştır. Uyarıları anlamlandırmada başarısız olan ve ekipmanlarını yangınla mücadele sürecinin elzem bir parçası olarak yorumlayan itfaiye üyeleri gerek çevresel koşulların etkisi gerekse hareket kabiliyetlerini zayıflatan ekipmanlar nedeniyle büyük bir krizle karşı karşıya kalmıştır. Weick'in çözümlemelerinde yer ettiği şekliyle ipuçlarının takibinde yaşanan gecikmeler ve grup üyelerinin mesleki eğitimlerine karşın ortak bir kimlik geliştirememiş olmaları anlamlandırma sürecinin akıbetini doğrudan etkilemiştir. Yeni bir anlamlandırma sürecine referans oluşturabilecek geçmiş tecrübelerin eksikliği de bu bahiste yer alan önemli unsurlar arasındadır. Mann Gulch çözümlemelerine benzer şekilde, bir diğer vaka analizinde Weick (2010), Bhopal'daki fabrika çalışanlarının çevreden gelen ipuçlarını yorumlamadaki yetersizliğine işaret etmiştir. Union Carbide çalışanları, fabrikadaki koku, basınç, sızıntı gibi ipuçlarını fark etmekte gecikmiş; uzun süre kapalı olan bir fabrikada kimyasal reaksiyon oluşma ihtimalini göz ardı etmiştir. Nihayetinde bir kez daha ciddi bir krizle karşı karşıya kalmıştır.

Esas itibarıyla Weick'in vaka analizleri, kriz anlarını ele almakta ve anlamlandırma sürecinin işleyişine odaklanmaktadır (Weick, 2010; 1993; 1990; 1987). Weick, vaka analizleri aracılığıyla yürütmüş olduğu tartışmalarda, teorik ve uygulamaya dönük katkılar sunmakta; anlamlandırmanın bileşenlerini ve mahiyetini gözler önüne sermektedir. Bu doğrultuda 1990'larla birlikte anlamlandırma yazınının farklı tartışmaları içerecek şekilde genişlediği ifade edilmelidir. Weick'in anlamlandırma süreci özelinde ortaya koyduğu temel izleği takip eden araştırmacılar, anlamlandırmayı geriye dönük (*retrospective*) bir süreç olarak ele almaktayken (Jeong ve Brower, 2008; Lu ve Xue, 2016; Reynolds ve Holt, 2021) diğerleri ileriye yönelik (*prospective*) değerlendirmelerde bulunmaktadır (Friesl, Ford ve

Mason 2019; Gattringer, Damm, Kranewitter ve Wiener, 2021; Stigliani ve Ravasi, 2012). Anlamlandırma süreci, Weick'in çalışmalarına referansla, ekseriyetle, geriye dönük olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte güncel tartışmalar, anlamlandırma sürecini geçmişten hareketle geleceğe referanslarla yürütme girişiminde bulunmaktadır. Öte yandan anlamlandırma sürecini bireysel ve bilişsel unsurlara referansla okuma girişiminde bulunan isimlerin yanı sıra (Harris, 1994; Hill ve Levenhagen, 1995; Starbuck ve Miliken, 1988) sosyal süreçlere vurgu yapan isimler de mevcuttur (Bird ve Osland, 2005; Maitlis, 2005; Wolbers ve Boersma, 2013). Bilişsel süreçlere vurgu yapan perspektifte anlamlandırma süreci, şemalar ve zihin haritaları gibi bireysel parametrelere göndermede bulunmaktadır. Sosyal süreçlere vurgu yapan perspektifte ise anlamlandırmanın öznelerarası bir niteliğe sahip olduğu ifade edilmektedir. Bu düzlemde, anlamlandırmanın sosyal niteliklerini gözetmekte olduğu gerekçesiyle, Weick'in "*Sensemaking in Organizations*" (1995) adlı eseri oldukça kıymetli bulunmaktadır (Maitlis ve Christianson, 2014; Sandberg ve Tsoukas, 2015). 2000'li yıllara gelindiğinde ise anlamlandırma sürecini konu edinen çalışmalar ağırlıklı olarak sosyal inşacı geleneği takip etmektedir. Gelinek noktada anlamlandırma yazını kriz anları, stratejik yönetim, yenilik ve yaratıcı faaliyetler (Maitlis ve Sonenshein, 2010; Pandza ve Thorpe, 2009; Weiser, 2021) gibi konuların yanı sıra örgüt içi güç ilişkileri, anlamlandırma sürecine sirayet eden duygusal faktörler, söylem analizleri ve örgütsel anlatıları da içerecek şekilde hızla genişlemektedir (Brown ve Humphreys, 2003; Buchanan ve Dawson, 2007; Cornelissen, Mantere ve Vaara, 2014).

Günlük yaşamda süregelen akışın kesintiye uğramasıyla tetiklenen anlamlandırma süreci, özü itibarıyla, bireylerin belirsizliği giderme yönündeki girişimlerine denk düşmektedir (Craig-Lees, 2001). Bununla birlikte her türlü belirsizlik, beklenti-deneyim uyumsuzluğu ya da ipuçlarında gözlenen çelişkiler anlamlandırma sürecini tetikleyebilecek güçte değildir. Sürecin itici gücü, bireyleri/örgütleri mevcut durum ve eylemler özelinde sorgulatacak türden tetikleyicilerdir. Bu düzlemde anlamlandırma süreci öznel olarak deneyimlenmekle birlikte öznelerarası etkileşimin bir ürünü olarak ortaya çıkmaktadır (Maitlis ve Christianson, 2014). Weick'in vaka analizlerinden de anlaşılabileceği üzere ipuçlarının algılanması ve yorumlanması sürecinde bireysel parametreler kadar grup kimliği, kültürü ve etkileşimin bağlamı da son derece önemlidir. Nitekim Weick'in anlamlandırma kavramı özelinde yürütmüş olduğu tartışmaların özgünlüğü burada saklıdır. Çözümlemelerini çok boyutlu bir düzlemde yürüten Weick, sosyal inşacı geleneğe referanslarda bulunmakta (Berger ve Luckmann, 1967; Weick, 1969); yapı ve failin etkileşimine dikkat çekmektedir. Weick'in çözümlemelerinde yer ettiği şekliyle anlamlandırmanın özne tasavvuru, pragmatik felsefeden beslenmekte; etkileşimci geleneğin önemli isimleri arasında yer alan E. Goffman'ın kavrayışıyla benzerlikler taşımaktadır (Czarniawska, 2006; Sandberg ve Tsoukas, 2015). Bir bütün

olarak anlamlandırma süreci, ipuçları ve seçimle yakından ilişkilendirilmekte; anlamlandırma ve eylem ilişkisi, bilişsel ve sosyal parametrelere referansla ele alınmaktadır.

Anlamlandırmanın Öznesi: Benliğin Toplumsal İnşası ve Etkileşim

Morris, pragmatik felsefenin en görkemli ürünü olarak andığı zihin ve benlik teorisine ilişkin satırlarında G. H. Mead ve J. Dewey'in çalışmalarına dikkat çekmektedir. Söz konusu düşünürlerin birbirlerini tamamladığına vurgu yapan Morris'e göre Dewey, teorinin temel hatlarını çizmekte; Mead ise teoriye "derinlik ve bilimsel kesinlik" katmaktadır (Morris, 2019, s. 17). Düşünme (*thinking*) üzerine yürütmüş olduğu tartışmalarda Dewey, düşünce ve dil arasındaki yakın ilişkiye ve refleksif düşüncenin karar verme sürecindeki etkisine not düşmektedir. Evvela kaydetmek gerekir ki Dewey'e göre birey, edilgen bir izleyicinin aksine, dünyayla devamlı olarak etkileşim halinde bulunan aktif bir özne olarak görülmelidir. Etkileşim süreçlerinde varsayımlara yaslanan ve bu varsayımları devamlı olarak sınavan birey, elde ettiği sonuçlar doğrultusunda varsayımlarını muhafaza etmekte yahut gözden geçirmektedir. Dünyanın bir parçası olarak etkileşimde bulunan ve düşünen birey için dil, temelde, düşünmenin bir ön koşulu olarak belirmektedir. Bununla birlikte bilhassa ifade etmek gerekir ki Dewey'in çözümlemelerinde yer ettiği şekliyle dil, sözlü ve yazılı iletişim unsurlarının dışında jestler ve göstergeleri de kapsamına almaktadır. Dewey'e göre düşünce, esas itibarıyla, nesnelerin ötesinde, anlamlarla ilgilidir. Bu düzlemde düşünme süreci, anlamlandırmaya eşlik eden bir problem çözüme gayreti olarak belirmektedir (Dewey, 2022, s. 239). Refleksif düşünce, ardışık bir düşünce eylemi olmakla birlikte, kendisinden önceki düşüncelerden hareketle anlamlı bir sonuca denk düşmektedir. Refleksiyon süreci bir amacı hedeflemekte, anlamı ve eylemi mümkün kılmaktadır. Düşüncenin telkin ettikleri ise, bireylerin kişisel deneyimleri ve sosyo-kültürel edinimleri çerçevesinde şekillenmektedir (Dewey, 2022, s. 27-28).

Sosyal psikolojinin önemli düşünürlerinden Mead'in çözümlemelerini meslektaşlarından ayıran özgün taraflardan biri de öznel ve toplumsal süreçlere yönelen vurgularıdır. Dönemin yerleşik okumalarından ayrılan Mead, Wundt'un jest ve eylem özelindeki değerlendirmelerini toplumsal süreçlere referansla yeniden ele almaktadır. Wundt tarafından eylemin bir evresi olarak değerlendirilen jest, ötekine yönelmekte ve taraflar arasında uyarlamaya/düzenlemeye aracılık etmektedir. Bu düzlemde jestler, tutumları ve eylemleri beraberinde getirmektedir. Jestlerin düşünceye eşlik ettiği durumlar, taraflar nezdinde, benzer tepkiler uyandırdığı ölçüde anlamlı bir iletişimden söz etmek mümkündür (Mead, 2019, s. 86-87). Mead, söz konusu süreci benliğin oluşumu ve öz bilinç için oldukça kıymetli bulmaktadır. Cooley'in ayna benlik kavramından etkilenen Mead'e göre benlik, etkileşim düzleminde şekillenmektedir. Bu bağlamda Cooley'in ayna benlik (*looking-glass self*) kavramına parantez açmakta fayda vardır: Ayna benlik, özü itibarıyla,

bireyin kendisine yönelen davranışları yansıtması olarak ele alınmaktadır. Cooley'in değerlendirmelerinde yer ettiği şekliyle birey, ötekiler tarafından nasıl görüldüğüne ilişkin imgeler geliştirmekte; diğerlerinin tepkilerini hesaba katmakta ve bu doğrultuda harekete geçmektedir. Cooley'e göre yüz yüze ilişkilerin yoğun olarak deneyimlendiği birincil gruplar, benliğin gelişim sürecinde oldukça önemli bir yere sahiptir (Cooley, 1995; Gecas, 1982; Epstein, 1973).

Günlük yaşamda bireyler, etkileşim süreçlerinde, ortak anlamlara sahip birtakım sembollere yaslanmaktadır. Etkileşimin tarafları arasında paylaşılan bu anlamlar, tarafların rol alma süreçlerini kolaylaştırmakta ve karşılıklı olarak eylemlerin yorumlanmasına olanak sağlamaktadır. Bireyler, kendilerini ötekinin yerine koyabilmekte -ötekinin rolünü alabilmekte- ve bu yönde yorumlama faaliyetinde bulunabilmektedir. Bu aynı zamanda bireyin ötekinin gözünden kendisine bakabilmesine de alan açmaktadır (Hewitt ve Shulman, 2019). Nitekim benlik bilinci ve benliğin gelişimi böylesi bir etkileşim sürecinde vuku bulmaktadır. Mead'e göre bilinç (*conscious*), bireyin düşünme kapasitesini ve içinde eylediği dünyayı fark etmesi süreciyle iç içe geçmektedir. Öz bilinç (*self-conscious*) ise, bireyin ötekinde uyandırmış olduğu tepkileri kendinde de uyandırabilmesi yetisine denk düşmektedir (Mead, 2019, s. 187). Ötekiyle ilişki, bireyin davranışlarını uyarlaması noktasında 'sosyal ben'i açığa çıkarmaktayken; bireyin kendi varlığını keşfi noktasında ise, 'ferdi ben'e aracılık etmektedir (Mead, 2019, s. 197-212).

Bu düzlemde Weick'in özne tasavvuru, esas itibarıyla, pragmatik felsefeden ve sembolik etkileşimci gelenekten beslenmektedir. Anlamlandırma sürecinde yer ettiği şekliyle özne, aktif bir eyleyici olarak kavranmakta ve sosyal etkileşimler ekseninde yol almaktadır. Bu hususta Weick'in çözümlemeleri, Goffman'ın benlik sunumu bağlamında ele aldığı günlük yaşamdan kesitlere, izlenim verme ve çıkarımda bulunma süreçlerine yakınsamaktadır. Sözgelimi Goffman (2020), Preddy'nin izlenim verme gayretini şu şekilde aktarmaktadır:

"Sanki plaj boşmuş gibi davranıyordu. Kazara yakınlarına bir top düştüğünde, önce şaşırılmış görünüyordu; daha sonra hoşuna gitmişçesine bir gülümsemenin yüzünü aydınlatmasına izin veriyordu (Nazik Preedy) (...) Ama ufak bir gösteri sergileme zamanı gelmişti: İdeal Preedy gösterisi. Dahiyane tutuş şekilleriyle isteyenlere okuduğu kitabın adını görme fırsatı veriyordu: Homeros'un İspanyolca bir tercümesiydi bu -yani klasik ama fazla iddialı değil, üstelik de kozmopolit" (Goffman, 2020, s. 18).

Goffman'ın karşılıklı etkileşim süreçleri ve benliğin sunumu bağlamında incelediği çarpıcı örneklerinden bir diğeri ise şu şekildedir:

"(...) şirket merkezinden bir yöneticinin geldiği duyulur duyulmaz yaşanan ani dönüşümü seyretmek eğlenceliydi. Bölüm ve grup liderleri kendi gruplarına koşarak işçileri görünür bir faaliyet içine sokarlardı. Yaygın öğüt 'Aman otururken yakalanma' idi ve işe

gerek olmayan yerde ya hummalı şekilde bir boru eğilip bükülürdü ya da zaten sıkıca yerine oturmuş bir vida gereksiz sıkıştırılmalara tabi tutulurdu. Patronun ziyaretine kaçınılmaz şekilde eşlik eden biçimsel bir hürmet gösterisiydi bu ve kuralları her iki tarafça da beş yıldızlı bir generalin teftişindekiler kadar iyi bilirdi. Bu sahte ve boş gösterinin herhangi bir detayını atlamak büyük bir saygısızlık belirtisi olarak algılanırdı" (Goffman, 2020, s. 110).

Kuşkusuz Weick ve Goffman'ın günlük yaşamdan çekip çıkardığı kesitler farklı maksatlar taşımaktadır. Bununla birlikte Weick'in vaka analizleri, Goffman'ın analizlerine benzer şekilde, temelde, bir çerçeve sunmakta ve etkileşimin farklı biçimlerini tartışmaya açmaktadır. Sözgelimi Weick (1987), Challenger Faciası'na ilişkin vaka analizinde böylesi bir sürece değinmiştir: Vakada, teknik bilgiye sahip olmayan firma yetkilileri, füze ve yakıt tanklarını birbirine bağlayan halkalarda yaşanabilecek sorunlarla ilgili, NASA'nın ekibiyle iletişime geçmiştir. Ancak telefon konuşması, yüz yüze iletişimin verdiği ipuçları ve izlenimden yoksun olması bakımından, konunun önemini vurgulamak için yetersiz kalmıştır. Sosyal etkileşim ve anlamlandırma ilişkisini görebileceğimiz bir diğer vaka analizinde ise Weick (1990), Tenerife felaketine değinmiştir. Tenerife Havaalanı'nda geçici bir süre beklemesi planlanan New York ve Amsterdam kalkışlı uçaklar, havaalanında yaşanan iletişim problemleri nedeniyle büyük bir kazaya karışmıştır. Söz konusu vaka analizinde farklı dil yetkinliklerine sahip kişilerin -pilotlar ve kontrol kulesi- yaşadığı iletişim problemi öne çıkmıştır. Bir diğer vakada Weick, Sutcliffe ve Obstfeld (2005), yoğun bakım ünitesinde yaşanan süreci odağa almıştır: Prematüre bir bebekle ilgilenen yoğun bakım hemşiresi, yakın takibini yaptığı bebekte kimi semptomlar gözlemlemeye başlamıştır. Olayın yaşandığı gün ilgili hemşire, bebeği iki saat arayla -09:00 ve 11:00- ziyaret etmiştir. Hemşire, son ziyareti sırasında, bebeğin durumunun kötüleşmekte olduğunu fark etmiştir. Bu doğrultuda ilgili hemşire, geçmiş tecrübelerinden ve ipuçlarından yola çıkarak bebekte gözlemlediği semptomları endişe verici olarak değerlendirmiş; durumu diğer görevlilerle paylaşmıştır. Böylece yeni bir anlamlandırma süreci başlamıştır. Söz konusu süreç, sosyal ve dinamik bir niteliğe sahiptir. Hemşirenin diğer meslektaşlarıyla iletişime geçmesi, yetki sınırları, inisiyatif alabilmesi ve doktorlarla etkileşimi anlamlandırma sürecini doğrudan etkilemektedir. Bununla birlikte hemşirenin bilişsel şemaları da anlamlandırma sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Vaka analizinde detaylıca betimlendiği üzere anlamlandırma, özü itibarıyla, bir süreci imlemekte ve geriye dönük olarak yürütülmektedir. Öte yandan öngörüler de kapsamına alan anlamlandırma yolculuğu bebeğin geleceğiyle ilgili endişeleri de içerecek şekilde genişlemektedir. Gelineen noktada anlamlandırma sürecinin sosyal etkileşimlerle iç içe geçtiği; anlamlandırmanın öznesinin ise, aktif bir eyleyici olarak belirdiği görülmektedir.

Anlamlandırmanın Zemini: Günlük Yaşam

Anlamlandırmanın öznesi olarak birey, kendisinden öncekiler tarafından deneyimlenen ve aktarılan bir nesneler dünyasına doğmaktadır. Bireyler tarafından devralınan hazır bilgi stokları, ekseriyetle, pragmatik bir yaklaşım çerçevesinde ele alınmakta ve günlük yaşamın tüm veçhelerine sirayet etmektedir. Bu bakımdan devralınan ve kişisel deneyimlerle genişleyen söz konusu bilgi stokları, sabit ve homojen bir görüntüden oldukça uzaktır. Bahsi geçen bu yapılar, karşı karşıya kalınan durumlar ve değişen ilgi alanları doğrultusunda daimi olarak gözden geçirilmektedir. Öte yandan bir topluluğa doğan her bireyin kültürel olarak edindiği düşünme biçimleri doğrultusunda anlama ve yorumlama sürecini yürüttüğü hatırd tutulmalıdır. Bu bahiste birey ve kültür ilişkisi farklı düşünürlerce farklı yorumlanabilmektedir. Schütz, grup içi kültürel belirlenimler özelinde yürütmüş olduğu tartışmalarda, kültürü bir baskı unsuru olarak ele almaz. Benzer bir yaklaşımı Weick'in anlamlandırma sürecini konu edinen çözümlemelerinde de görmek mümkündür. Schütz'ün incelemeleri, Tönnies'in -cemaat/cemiyet-yahut Cooley'in -birincil/ikincil gruplar- yürütmüş olduğu tartışmalardan ayrılmaktadır. Zira Schütz, üyeliğin anlamı ve bireylerin anlam dünyasıyla ilgilenmektedir (Schütz, 2020, s. 24-25). Grup içinde yer alan birey, grup üyeleri tarafından paylaşılan bir öz yorumlama biçimine sahiptir. Grup, ortak bir fikri paylaşması bakımından diğer gruplardan ayrılmakta ve özgün bir bakış açısı geliştirmektedir. Grup tarafından geliştirilen ve paylaşılan bu yorumlama biçimi, temelde, üyelere genel bir kavrayış sunmaktadır. Söz konusu kavrayış, bireylerin anlam dünyalarını ve davranışlarını büyük ölçüde şekillendirmektedir. Bu noktada grubun ilgililik alanları ve toplumsal içerikleri tipleştirme gayreti iç içe geçmektedir. Paylaşılagelen tipleştirme sistemleri, üyelere yorumlama ve yönelim şemaları sağlamaktadır. Böylece benzer problemlere benzer çözümler sunmakta ve toplumsal rollere ilişkin benzer girişimler önermektedir.

Schütz, yaşam dünyasına ilişkin tartışmalarında, bilişsel unsurların yanı sıra günlük yaşamla da yakından ilgilenmektedir. Esas itibarıyla günlük yaşamda sergilenen eylemlerin ardında yatan iki temel güdüye not düşmek mümkündür: amaçsal ve nedensel güdüler. Schütz'ün tartışmalarında yer ettiği şekliyle amaçsal güdüler, belirli bir amaç doğrultusunda sergilenen ve geleceğe yönelen eylemleri açıklamak üzere kullanılmaktayken; nedensel güdüler, eylem gerçekleştirildikten sonra geriye dönük (*retrospective*) olarak kavranabilen öznel süreçleri imlemektedir. Bu noktada geleceğe yönelen ve bilinçli bir şekilde planlanan tasarım, gelecekte sergilenecek olan eylemin hayali/provası şeklinde kurgulanmaktadır. Birey, geleceğe yönelen söz konusu planlarında, esas itibarıyla, yaşam dünyasına içkin geçmiş deneyimlerine referansta bulunmaktadır. Günlük yaşamda eylemi konu edinen satırlarında Schütz, bireyin sahip olduğu mevcut bilgiler doğrultusunda, rasyonel bir eylem yerine makul bir eyleme yöneleceğine dikkat çekmektedir (Schütz, 2020, s. 34-35). Bu düzlemde Schütz ve Weick'in değerlendirmeleri yakınlaşmaktadır. Weick,

temelde, anlamlandırma sürecini geriye dönük olarak okumakta; geleceğe yönelen tasarımların geçmiş zamana yapıldığına not düşmektedir. Bunun yanı sıra Weick'in çözümlemelerinin Schütz'le benzeştiği bir diğer nokta, sosyal süreçlerdeki devamlılık ve makuliyet vurgusudur. Weick, çözümlemelerinde pür rasyonaliteyi terk etmekte, sosyal bir süreç olarak tanımladığı anlamlandırma sürecinde bağlamı ve belirsizliği öne çıkarmaktadır.

Bu düzlemde Weick'in konumlandığı noktayı görebilmek açısından bir kez daha vaka analizlerine yönelmekte fayda vardır. Weick (1977), Apollo 3 vakasında, yer birimi ve mürettebat arasında yaşanan olayları şu şekilde tartışmaya açmıştır: Vakada yer ettiği şekliyle en ince ayrıntısına kadar planlanmış olan uzay yolculuğunda mürettebata hiçbir yetki tanınmamıştır. Buna karşın mürettebat, yolculuk esnasında, yer birimiyle iletişimi kesme eylemi gerçekleştirmiş ve yer biriminin kendilerine karşı tavrı değişimine kadar eyleme devam etmiştir. Nihayetinde gerçekleştirilen eylem sonuç vermiş ve taraflar arasındaki iletişim yeniden sağlanmıştır. Bu düzlemde tasarım ve uygulama arasında beliren farklılıklar bir kez daha dikkat çekmektedir. Apollo 3 vakası, Weick'in örgütlere yaklaşımı açısından da önem taşımaktadır. Weick, örgütleri sosyal bir sistem olarak ele almakta ve birimler/parçalar arasındaki gevşek bağlara işaret etmektedir. Gevşek bağlar, temelde, örgüt içindeki birimlerin etkileşimine olanak sağlamaktadır. Bununla birlikte gevşek bağlar, belirsiz durumlar karşısında örgütlere -ve elbette birimlere- esneklik tanımaktadır (Orton ve Weick, 1990). Weick'in örgütlenme teorisinde yer ettiği şekliyle belirsizlik yahut muğlaklık, yazındaki diğer teorisyenlerin aksine, olumsuz çağrışımlardan uzaktır. Belirsizlik yeni anlamlandırma döngülerinin başlatılması açısından son derece kıymetlidir. Nihayetinde geline nokta örgütlenme ve anlamlandırma sürecinin iç içe geçtiği bir kez daha görülmektedir. Nitekim anlamlandırma süreci, yukarıda da detaylıca incelendiği üzere, esas itibarıyla, belirsizlikleri giderme maksadıyla gerçekleştirilen girişimlere denk düşmektedir.

SONUÇ

Anlamlandırma kavramının tarihsel serüvenine bakıldığında kavramın XX. yy başlarından itibaren kullanıldığına tanıklık etmek mümkündür. Bununla birlikte anlamlandırma sürecinin örgüt yazınına dahil oluşu 1960'ların sonlarına doğru gerçekleşir. Weick, ilk olarak, "*The Social Psychology of Organizing*" (1969) adlı eserinde örgütlenme teorisine ve örgütlerde anlamlandırma sürecine işaret etmektedir (Maitlis ve Christianson, 2014). Weick'a göre anlamlandırma süreci, temelde, yeni yahut beklenmedik durumların peşi sıra vuku bulmakta; bireylerin - ya da örgütlerin- belirsizlikleri giderme amacıyla başvurdukları bir girişime denk düşmektedir. Bir diğer ifadeyle bireyler/örgüt üyeleri, geçmiş anlamlandırmalarının yetersiz kaldığı durumlarda yeni bir anlamlandırma döngüsü başlatmaktadırlar. Örgütlerde anlamlandırma sürecini odağa

alan tartışmalar bir bütün olarak incelendiğinde anlamlandırma sürecinin tanımı, tetikleyicileri ve bileşenleri hakkında farklı yorumlara denk düşmek mümkündür. Bu düzlemde evvela kaydetmek gerekir ki Weick, açık sistem yaklaşımını benimsemekte olan bir düşünürdür. Psikoloji eğitimine sahip bir düşünür olan Weick, yazındaki öncüllerinden ayrılmakta; örgüt çalışmalarının merkezine insan ve davranışlarını yerleştirmektedir. Weick'a göre örgüt, kural ve kaideler bütünü olmanın ötesinde, sosyal bir örgütlenme formudur. Weick'in çözümlemelerinde yer ettiği şekliyle örgüte anlam ve değer katan insandır. Örgütsel faaliyetler anlamlandırma süreciyle iç içe geçmektedir. Bu nedenle örgütlerin incelenmesi için anlamlandırma sürecinin bütüncül bir yaklaşımla ele alınması son derece önemlidir. Sıklıkla vaka analizlerinden yararlanan Weick, çalışmalarında yangın felaketleri, uçak kazaları, hastane ortamı gibi günlük yaşamdan kesitlere yer vermektedir (Weick, 2010; 1993; 1990; 1987). Böylece Weick, perspektifine içkin tercihleriyle, alanyazındaki yerleşik nesnellik kaygısını terk etmekte; öznel deneyimlere ve yapı-fail etkileşimine öncelik atfetmektedir. 1960'lı ve 70'li yıllar, esas itibarıyla, sosyal bilimlerin çatısı altında inşacı geleneğin güç kazandığı ve metodolojik çeşitliliğin arttığı yıllardır. Bu düzlemde Weick, yazınsal tercihleriyle, örgüt çatısı altındaki yeni çalışmalara alan açmaktadır. Weick, pragmatik felsefe ve sembolik etkileşimci geleneğin yanı sıra anlamlandırma süreci özelinde yürütmüş olduğu çözümlemelerinde inşacı gelenekten yararlanmaktadır (Czarniawska, 2006; Maitlis ve Christianson, 2014; Sandberg ve Tsoukas, 2015). Örgüt teorisi yazınının özgün isimlerinden Weick, esas itibarıyla, 1960'lı yıllardan itibaren, anlamlandırma sürecini konu edinen çalışmaları aracılığıyla teorik ve uygulamaya dönük katkılar sunmaktadır. Weick'in çözümlemelerinde yer ettiği şekliyle anlamlandırma süreci yedi temel bileşene referansla tartışılmaktadır: sosyal, devamlı/süregiden, kimlik inşasına yaslanan, ipuçlarına dayalı, çevresel değişime duyarlı, geriye dönük ve rasyonellikten ziyade makuliyeti önceleyen bir süreç. Weick'in anlamlandırma süreci özelinde ortaya koymuş olduğu bileşenlerden de görülebileceği üzere anlamlandırma sürecinin sosyal bir niteliğe sahip olduğu aşıkardır. Kuşkusuz anlamlandırma süreci bireyin bilişsel şemalarına referansla şekillenmektedir. Bununla birlikte insan, doğası gereği, anlam yolculuğunda ötekine yönelmekte ve aksiyon almaktadır. Bu düzlemde örgüt içindeki anlamlandırma süreçleri, üyelerin etkileşimi sonucu şekillenmektedir (Maitlis ve Christianson, 2014).

Esas itibarıyla anlamlandırma yazını oldukça parçalı bir görüntü sergilemektedir. Anlamlandırma sürecini bireye ve bilişsel unsurlara referansla ele alan çalışmalar kadar sosyal ve öznelarası niteliklere odaklanan çalışmalar da mevcuttur (Harris, 1994; Rosness vd., 2016; Weber ve Glynn, 2006). Anlamlandırmanın zamansal izleği de yazında oldukça tartışılan konular arasında yer almaktadır. Weickian yazın anlamlandırma sürecini geriye dönük olarak yürütmektedir (Maitlis ve Christianson, 2014; Sandberg ve Tsoukas, 2015; Weick, 2020). Bununla birlikte anlamlandırma sürecindeki

yerleşik okumaya yönelen eleştiriler giderek güç kazanmakta; anlamlandırma yazını hızla çeşitlenmektedir. Bu düzlemde bilhassa kaydetmek gerekir ki yazında, anlamlandırma sürecinin imkanlarından yararlanmak maksadıyla, anlamlandırmayı ileriye yönelik olarak sürdürme yönündeki girişim ve çağrılar artmaktadır (Friesl, Ford ve Mason 2019; Everitt, 2013; Maitlis ve Christianson, 2014). Söz konusu farklılaşma, temelde, anlamlandırma sürecine referansla, örgütsel faaliyetlerin belirlenmesi ve anlamlandırılması amacına yaslanmaktadır. Öte yandan anlamlandırma süreci, ekseriyetle, devam eden -dinamik- bir süreç olarak tanımlanmaktadır. İpuçları yeni bir anlamlandırma döngüsünü tetiklemekte ve anlamlandırma sürecinin izleğine yön vermektedir (Maitlis, 2005). Bu bahiste örgüt yapısına da dikkat çekmekte fayda vardır. Örgüt içi hiyerarşinin yapısı, esneklik, üyelere/çalışanlara gösterilen destek gibi pek çok faktör yeni bir anlamlandırma döngüsünü başlatmada etkilidir. Bununla birlikte anlamlandırma çalışmalarının yoğunlaştığı alanlar; stratejik yönetim, örgütsel kimlik, kriz anları, arge çalışmaları ve planlı örgütsel değişim faaliyetlerini içermektedir (Gioia, Thomas, Clark ve Chittipeddi, 1994; Gioia ve Thomas, 1996).

Örgüt teorileri yazınında anlamlandırma süreci, karar ve eylemle ilişkisi gerekçesiyle, kritik bir öneme sahiptir. Bu doğrultuda Weick'in anlamlandırma perspektifi, örgütlerde etkileşim süreçleri ve insan ilişkilerine dikkat kesilmekte; öncüllerinden ayrılarak informal süreçleri içerecek şekilde örgütün kılcallarına nüfus etmektedir. Buna karşın Türkçe örgüt yazınında gerek Weick'in özgün konumu gerekse anlamlandırma perspektifi sınırlı bir ilgiyle takip edilmektedir. Anlamlandırma perspektifini interdisipliner bir yaklaşımla inceleyen bu çalışma, evvela Weick'in yaklaşımını genel hatlarıyla ortaya koymuştur. Bu düzlemde Weick'in örgüt yazınındaki özgün konumu, tarihsel sürekliliğe referansla, ele alınmıştır. Çalışmada, anlamlandırma sürecini betimlemek maksadıyla, Weick'in vaka analizleri incelenmiştir. Bu düzlemde pragmatik felsefe ve sembolik etkileşimci geleneğin anlamlandırma sürecine etkisi serimlenmiştir. Nihayetinde Mead, Goffman ve Schütz gibi isimlerle benzer ilgi ve kaygıları paylaşan Weick'in anlamlandırma kavrayışına ilişkin temel bir izlek çizilmiş; anlamlandırmanın bileşenleri, öznesi ve günlük yaşamla ilişkisi ortaya konulmuştur. Öte yandan anlamlandırma yazınının hızla geliştiği ve genişlediği bir kez daha ifade edilmelidir. Bu çalışma, temelde, anlamlandırma sürecinin neliği ve nasılığı hususunda bir altlık sunmaktadır. Buradan hareketle anlamlandırmanın zamansal boyutu, politik saikleri, kurumsal ve duygusal nitelikleri gibi çeşitli boyutların Türkçe yazına kazandırılmasında fayda görülmektedir. Nitekim anlamlandırmanın farklı veçhelerine işaret eden söz konusu çeşitlilik teorik zenginliğin yanı sıra anlam-eylem ilişkisi bağlamında pratik kazanımlar da sunmaktadır.

Etik: Bu makalenin yayınlanmasıyla ilgili herhangi bir etik sorun bulunmamaktadır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazarlık Katkıları: Fikir: E.E., N.E.; Tasarım: E.E., N.E.; Denetleme: E.E., N.E.; Kaynaklar: E.E., N.E.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi: E.E., N.E.; Analiz ve/veya yorumlama: E.E., N.E.; Literatür Taraması: E.E., N.E.; Yazıyı Yazan: E.E., N.E.; Eleştirel İnceleme: E.E., N.E.;

Çıkar Çatışması: Yazarlar, bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve/veya yayınlanması ile ilgili olarak herhangi bir potansiyel çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Yazım Süreci Yapay Zeka Kullanımı: Beyan edilmemiştir.

Ethics: There are no ethical issues with the publication of this manuscript.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept: E.E., N.E.; Design: E.E., N.E.; Supervision: E.E., N.E.; Resources: E.E., N.E.; Data Collection and/or Processing: E.E., N.E.; Analysis and/ or Interpretation: E.E., N.E.; Literature Search: E.E., N.E.; Writing Manuscript: E.E., N.E.; Critical Review: E.E., N.E.

Conflict of Interest: The authors declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Financial Disclosure: The authors declared that this study received no financial support.

Use of AI for Writing Assistance: None declared.

KAYNAKÇA

- Aksoy, B. (2014). Örgütsel analizde alternatif bir bakış açısı: Karl Weick ve anlam yaratma. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 29, 42–63. [Turkish]
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (1967). *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. Garden City, NY: Doubleday.
- Bird, A., & Osland, J. S. (2005). Making sense of intercultural collaboration. *International Studies of Management & Organization*, 35(4), 115–132. [Crossref]
- Brown, A. D., & Humphreys, M. (2003). Epic and tragic tales: Making sense of change. *The Journal of Applied Behavioral Science*, 39(2), 121–144. [Crossref]
- Buchanan, D., & Dawson, P. (2007). Discourse and audience: Organizational change as multi-story process. *Journal of Management Studies*, 44(5), 669–686. [Crossref]
- Cooley, C. H. (1995). *The looking-glass self, symbolic interaction: An introduction to social psychology*, (Der.) N. J. Herman ve L. T. Reynolds, New York: General Hall Incompany.
- Cornelissen, J. P., Mantere, S., & Vaara, E. (2014). The contraction of meaning: The combined effect of communication, emotions, and materiality on sensemaking in the stockwell shooting. *Journal of Management Studies*, 51(5), 699–736.
- Craig-Lees, M. (2001). Sense making: Trojan's Horse? Pandora's Box?. *Psychology & Marketing*, 18(5), 513–526. [Crossref]
- Czarniawska, B. (2006). A golden braid: Allport, Goffman, Weick. *Organization Studies*, 27(11), 1661–1674.
- Dewey, J. (2022). *Nasıl düşünüyoruz?*. Çev. Halil Kayıkçı. Ankara: Fol Yayınları. [Turkish]
- Doğan, D. (2010). Ürün geliştirme takımlarında anlamlandırma (sensemaking) yetenekleri ve proje başarısı ilişkisi. *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Gebze Teknik Üniversitesi, Kocaeli. [Turkish]
- Epstein, S. (1973). The self-concept revisited of a theory of a theory. *American Psychologist*, 28, 404–414. [Crossref]
- Everitt, J. G. (2013). Inhabitants moving in: Prospective sense-making and the reproduction of inhabited institutions in teacher education. *Symbolic Interaction*, 36(2), 177–196. [Crossref]
- Friesl, M., Ford, C. J., & Mason, K. (2019). Managing technological uncertainty in science incubation: A prospective sensemaking perspective. *R&D Management*, 49(4), 668–683. [Crossref]
- Gardiner, M. (2016). *Gündelik hayat eleştirisi*. Çev. Deniz Özçetin, Babacan Taşdemir, Burak Özçetin. Ankara: Heretik Yayınları. [Turkish]
- Gattringer, R., Damm, F., Kranewitter, P., & Wiener, M. (2021). Prospective collaborative sensemaking for identifying the potential impact of emerging technologies. *Creativity and Innovation Management*, 30(3), 651–673. [Crossref]
- Gecas, V. (1982). The self concept. *Annual Review of Sociology*, 8, 1–33. [Crossref]
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*. Ankara: Ayraç Yayınları. [Turkish]
- Gioia, D. A., & Chittipeddi, K. (1991). Sensemaking and sensegiving in strategic change initiation. *Strategic Management Journal*, 12(6), 433–448. [Crossref]
- Gioia, D. A., Thomas, J. B., Clark, S. M., & Chittipeddi, K. (1994). Symbolism and strategic change in academia: The dynamics of sensemaking and influence. *Organization Science*, 5(3), 363–383. [Crossref]
- Gioia, D. A., & Thomas, J. B. (1996). Institutional identity, image, and issue interpretation: Sensemaking during strategic change in academia. *Administrative Science Quarterly*, 41(3), 370–403. [Crossref]
- Glynn, M., & Watkiss, L. (2020). Of organizing and sensemaking: from action to meaning and back again in a half-century of Weick's theorizing. *Journal of Management Studies*, 57(7), 1331–1354. [Crossref]
- Goffman, E. (2020). *Günlük yaşamda benliğin sunumu*. İstanbul: Metis Yayınları. [Turkish]
- Gözde, M. (2019). *Üst düzey yöneticilerin stratejik anlamlandırmasına yönelik nitel bir araştırma* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul. [Turkish]
- Harris, S. G. (1994). Organizational culture and individual sensemaking: A schema-based perspective. *Organization Science*, 5(3), 309–321. [Crossref]
- Hewitt, J. P., & Shulman, D. (2019). *Benlik ve toplum: sembolik etkileşimci sosyal psikoloji*. Çev. Büşra Aktaş vd. İstanbul: Bilge Kültür Sanat. [Turkish]

- Hill, R. C., & Levenhagen, M. (1995). Metaphors and mental models: sensemaking and sensegiving in innovative and entrepreneurial activities. *Journal of Management*, 21(6), 1057–1074. [Crossref]
- Jeong, H. S., & Brower, S. R. (2008). Extending the present understanding of organizational sensemaking three stages and three context. *Administrations & Society*, 20(10), 1–30.
- Lu, X., & Xue, L. A. N. (2016). Managing the unexpected: sense-making in the Chinese emergency management system. *Public Administration*, 94(2), 414–429. [Crossref]
- Maitlis, S. (2005). The social processes of organizational sensemaking. *Academy of Management Journal*, 48(1), 21–49. [Crossref]
- Maitlis, S., & Sonenshein, S. (2010). Sensemaking in crisis and change: inspiration and insights from Weick (1988). *Journal of Management Studies*, 47(3), 551–580. [Crossref]
- Maitlis, S., & Christianson, M.K. (2014). Sensemaking in organizations: taking stock and moving forward. *The Academy of Management Annals*, 8(1), 57–125. [Crossref]
- Maitlis, S., & Lawrence, T. B. (2007). Triggers and enablers of sensegiving in organizations. *Academy of Management Journal*, 50(1), 57–84. [Crossref]
- Mead, G. H. (2019). *Zihin, benlik ve toplum*. Çev. Yeşim Erdem. Ankara: Heretik Yayınları. [Turkish]
- Morris, C. W. (2019). Giriş: sosyal psikolog ve toplum felsefecisi olarak George H. Mead. Mead, G. H. *Zihin, benlik ve toplum içinde* (s.15–41). Ankara: Heretik Yayınları. [Turkish]
- Orton, J. D., & Weick, K. E. (1990). Loosely coupled systems: A reconceptualization. *Academy of Management Review*, 15(2), 203–223. [Crossref]
- Pandza, K., & Thorpe, R. (2009). Creative search and strategic sense-making: missing dimensions in the concept of dynamic capabilities. *British Journal of Management*, 20, S118–S131. [Crossref]
- Pınarbaşı, F. (2017). *Zihin haritası yöntemiyle kariyerin anlamlandırılması: İşletme öğrencilerine yönelik bir araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul. [Crossref]
- Reynolds, N. S., & Holt, D. (2021). Sustainable development and profit? A sensemaking perspective on hybrid organisations and their founders. *Business Strategy and the Environment*, 30(4), 2147–2159. [Crossref]
- Rosness, R., Evjemo, T. E., Haavik, T., & Wærø, I. (2016). Prospective sensemaking in the operating theatre. *Cognition, Technology & Work*, 18(1), 5–69. [Crossref]
- Sandberg, J., & Tsoukas, H. (2015). Making sense of the sensemaking perspective: Its constituents, limitations, and opportunities for further development. *Journal of Organizational Behavior*, 36(S1), S6–S32. [Crossref]
- Schütz, A. (2020). *Fenomenoloji ve toplumsal ilişkiler*. Çev. Adnan Akan ve Seyda Kesikoğlu. Ankara: Heretik Yayınları. [Turkish]
- Scott, W. R. (2004). Reflections on a half-century of organizational sociology. *Annual Review Sociol*, 30(1), 1–21. [Turkish] [Crossref]
- Starbuck, W. H., & Milliken, F. J. (1988). Executives' perceptual filters: what they notice and how they make sense. In D. C. Hambrick (Ed.), *The executive effect: concepts and methods for studying top managers* (s. 35–65). Greenwich, CT: JAI Press.
- Stigliani, I., & Ravasi, D. (2012). Organizing thoughts and connecting brains: material practices and the transition from individual to group-level prospective sensemaking. *Academy of Management Journal*, 55(5), 1232–1259. [Crossref]
- Swingewood, A. (1998). *Sosyolojik düşüncenin kısa tarihi*. Çev. Osman Akınhay. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları. [Turkish]
- Weber, K., & Glynn, M. A. (2006). Making sense with institutions: Context, thought and action in Karl Weick's theory. *Organization Studies*, 27(11), 1639–1660. [Crossref]
- Weick, K. E. (1969). *The Social Psychology of Organizing*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Weick, K. E. (1977). Organization design: organizations as self-designing systems. *Organizational Dynamics*, 6(2), 31–46. [Crossref]
- Weick, K. E. (1987). Organizational culture as a source of high reliability. *California Management Review*, 29(2), 112–127. [Crossref]
- Weick, K. E. (1990). The vulnerable system: An analysis of the Tenerife Air Disaster. *Journal of Management*, 16(3), 571–593. [Crossref]
- Weick, K. E. (1993). The collapse of sensemaking in organizations: The Mann Gulch Disaster. *Administrative Science Quarterly*, 38(4), 628–652. [Crossref]
- Weick, K. E. (1995). *Sensemaking in organizations*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Weick, K. E., Sutcliffe, K. M., & Obstfeld, D. (2005). Organizing and the process of sensemaking. *Organizations Science*, 16(4), 409–421. [Crossref]
- Weick, K. E. (2010). Reflections on enacted sensemaking in the Bhopal Disaster. *Journal of Management Studies*, 47, 537–550. [Crossref]
- Weick, K. E. (2020). Sensemaking, organizing, and surpassing: A Handoff. *Journal of Management Studies*, 57(7), 1420–1431. [Crossref]
- Weiser, A. K. (2021). The role of substantive actions in sensemaking during strategic change. *Journal of Management Studies*, 58(3), 815–848. [Crossref]
- Wolbers, J., & Boersma, K. (2013). The common operational picture as collective sensemaking. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 21(4), 186–199. [Crossref]